

توانینى د ست یفسكى ب هزره كاران. . ءردان ء بدو

پاش ماوه يهك دابان له كاروبه ره مه كاني د ست یفسكى، دوو باره گه امه وه ب خوندنه وهی يهكك له رمانه جوانه كاني، ئه ویش رمانی « هزره كار» ه. ئه م رمانه ش يهككه له پنچ رمانه مه زنه كاني كه ئه وانیش: برايانی كارامازق، گه مژه، تاوان و سزا، شهيتانه كان، هزره كار» رمانی هزره كار له ساى 1875 دا چاپ و ب او كراوه ته وه، ئه میش به يهكك له شاكاره جوانه كاني ئه ده بی روسی و جیهانی د ته ژماردن. خ شب ختانه ئم رمانه جوانه ل لاین برای و رگگ ی ه ژامان مام ستا ج وه ر م حمود داراغا كراو ب كوردی و د زگای چاپ و پخشی س رد م چاپی كردوو. كت ب كك ل دوو ب رگ پ كد ت، كت ب كی ق باره گ ور ی.

نووسه ر له م رمانه یدا باسی ك م م ك باب ته تی كردوو له وان ه « ق ناغی هزره كاری، خ شه ویستی، هه ژاری، رق و كینه، شه ه نك زی و چاكه خوازی ناخی مر ق، تاوانكاری و ئاشتیخوازی، قومار، ئاینداری و ب باوه ی، مه سه له ی ژن» ك م م ك باب ته تی گرنگی تر. جارجار باسی مه سه له سیاسیه كانی شی كردوو، له وان ه « مه سه له ی نایه كسانی ك م م ك یه تی، پرسى رهوشی خراپی ژیانی جووتیاران » كه به «ك یله ی زهوی » ده ناسران له روسیادا، چونكه جو تیاره كان وه كو ك یله ی خاوهن زهوییه كان و ابوون. ههروه ها باسی ك م م ك نیزم و رهوشی سیاسى روسیا و ئه وروپای ئه و كاته ی كردوو.

به ام باب ته تی سه ره كی « ق ناغی هزره كاری» ئه مه ش له ر ك گ ی پا هوانی سه ره كی رمانه كه وه « ئاركادی د لگ رکی» به رجهسته ده كات، باب ته كی گرنگی تریش په یوه ندی نوان باوك و كو ه، ههروه ها پرسى مندا ی ناشه رعى و كاریگه ییه كانی به سه ر كه سایه تی تاكه وه. ل ره دا هه و ده دم كورته يهك له باره ی ئه م رمانه وه بنووسم، به و هیوا یه ی به خو نه رانی ئازیزی بناس نم.

جهنگى منداكى ناشه رعى و باوكى

ئاركادی د لگ رکی به ب ویستی خ ی د ته دنیا وه « س قیا» ی دایكى ژنه جووتیارك ده ب ت، پاشان له سه ر ویستی باوكی، شوو به ماكار

ئىفان ئىچى ھەزار دەكات. پاشماو ھەك فرسىل قى خاوەنى زەو ھەكە چاوى تەمەلى تەدەبەت و مندا ھەكە ناھەرى ل دەبەت ئەمەش ناوى دەن ئارکادى. ئەم مندا ھەك دەبەتە پا ھەوانى سەرەكى ئەم رمانە. ئارکادى ھەر بەمندا ھەكە دایكى و باوکی بەجەیدە ھەكە و لە ھەكە لە قوتابخانەکانى مەسكە، گەورە دەبەت. ھەر لە مندا ھەكە زاخا و عەزابى دنیا دەكەت بەقوورگی ئەم مندا ھەكە داماوەدا، تاوانىشى ئەو ھەكە مندا ھەكە ناھەرى، سەرەتا ھاو ھەكە دەچەوسەننەو پاشانىش مامەستاکان پەقەت فەردەبن و دەكەتە قوربانى سەرەكى كەمەگە.

لە مەشدا نووسەر زەر بەجوانى توانیویەتى وەسفى ژيان و كەسایەتى ئەو مندا ھەكە بکات، كە ناھەرىن» زەكەن» چەكە لەناو كەمەگەدا رووبە ھەكە و چەوساندەو دەبنەو.

پاشان كاتەك ئارکادى گەورە دەبەت و دەچەتە قەناغى ھەزەكارى ھەو، واز لە خو ھەكەنەت، خولیاى گەكەن بەدواى دایكە و باو كە ناھەرى كەیدا، دەبەتە ئەركى سەرەكى و تەواوى مەشكى داگیردەكات و پلان و نەخەشى تەبەتیش دادەنەت بەئەو بەوان بگات، ھەربە ھەكە سەفەرى پیتەسبورگ دەكات و لەو دایكە و خوشكە و باو كە دەدەنەتەو. دواتریش باو كە ھەرىكەشى دەبەت، بەم دەرفەتى قەسى زەرى نەبەت لەگەیدا، تا لە كەتەیدا نەخەش دەكەوتە و دەرفەتى ئەو ھەكە دەبەت، كە ماكار ئىفان ئىچى باو كە لە نەزىكەو بەنەت.

كاتەكەش دەگاتە پیتەسبورگ و فرسىل قى باو كە ناھەرى دەدەنەتەو، لە ناخیدا رەق و كەنە زەر بەرامبەر بەم پەو دەبەت، بەم پاشان بەی دەردەكەوتە كە ئەویش ئەو شەیتانە نەبەكە لە مەشكى خەیدا وەنای كەدووە. پاشان ئارکادى تەكەلى ژيانى پیتەسبورگ دەبەت، لە ھەمووشى خراپتر زوو دەچەتە جەھانى قومارەو، لە رەگەى قوماریشە كەمەكە كەس دەنەستە لەپەش ھەمووشیانەو میر سەرجى، كە دواتر ئەمەش تووشى شەكى دەكات، كاتەك بەی دەردەكەوتە كە میر سەرجى دەستى لەگە لیزاى خوشكى تەكەكەدووە و مندا ھەكە ناھەرى ل ھەو.

ھەر لە پیتەسبورگ لە رەگەى پوورە تەتەیانای ھاو ھەمەشەى خەزانەكەو، كارەكى لای میرەكى دەو ھەمەند بەناوى» سەكەلسكى» بە دەدەنەو، سەرەتا ئارکادى دەلى بەم كارەى خەش دەبەت، بەم دواتر بەی دەردەكەوتە، ھەكە كارى نەبەتەنە بە ھاودەنگى بەلای ئەم میرە پیرە دایانناو. ھەرچەندە میر سەكەلسكى زەر ئارکادى خەش دەوتە و پارەى باشیشى دەداتە، بەم ئەو ھەست بە سووكایەتى دەكات بە ھەكە.

واز لهم کارهی دهه‌ن‌ت.

به‌ام پاشان به‌کهوت نامه‌یه‌کی کاترینی کچی میر س‌ک‌لسکی ده‌کهوت‌ته دهستی ئارکادی، لهو نامه‌یه‌دا به‌بیانوی پیرییه‌وه، کاترین ویستویه‌تی دهست به‌سهر سهره‌وهت سامانی باوکیدا بگر‌ت، ئهم نامه‌یه‌ش ده‌ب‌ته به‌گه‌یه‌کی یاسایی گرنگ، له‌وکاته‌شدا فرسیله‌فی باوکی ناشه‌ری له‌جه‌نگدایه‌ له‌گه‌ ئهو بنه‌ما‌یه‌، له‌همان‌کاتیشدا پ‌شتر په‌یوه‌ندی خ‌شه‌ویستی له‌گه‌ کاترین هه‌بووه. ئهم نامه‌یه‌ش ز‌رک‌س ده‌یه‌وت له‌چنگی ئارکادی ده‌ریبه‌ن‌ن، به‌تایبه‌تی کات‌ک به‌کهوت یه‌ک‌ک له‌هاو‌کانی سهرده‌می قوتابخانه‌ ده‌د‌ز‌ته‌وه که ئه‌ویش «لامپ‌ره» که‌س‌کی ساخته‌چی و ق‌ب‌ره، ج‌گه‌ی ئاماژه‌یه به‌مندا‌یش ئهم لامپ‌ره ئارکادی ده‌چه‌وسانده‌وه. کات‌ک‌یش به‌گه‌وره‌یی یه‌کتری ده‌بیننه‌وه، دووباره‌ له‌ر‌گه‌ی ف‌ و ساخته‌وه، له‌گه‌ ئالف‌‌ن‌سینی کچه‌ هاو‌ ف‌ره‌ن‌سیه‌که‌وه‌یه‌وه، هه‌و‌ی دزینی ئهو نامه‌یه ده‌دن و به‌و نامه‌یه‌ش هه‌ه‌ه‌ له‌کاترین ده‌کن، ئه‌گه‌ر ب‌ی 30 هه‌زار ر‌ب‌یان نه‌دات‌، ئه‌وا ئهو نامه‌یه ده‌نه‌ باوکی و ئه‌وکاتیش باوکی له‌ما ده‌ریده‌کات و ه‌یج به‌شه میراتییه‌کی نادات‌. ک‌تایی ر‌مانه‌که‌ش تا‌اده‌یه‌ک خ‌شی ده‌ب‌ت، پاشماوه‌یه‌ک فرسیله‌فی باوکی تووشی حا‌ه‌ت‌کی ناخ‌ش ده‌ب‌ته‌وه، ده‌یه‌وت به‌یه‌جاری ما‌ ژن و کچه‌که‌ی به‌ج‌ به‌ب‌ت، به‌ام به‌ه‌ی بوونی ک‌شی به‌گه‌که‌وه‌لای لامپ‌ر، دووباره فرسیله‌ف، ت‌که‌ی ژیان ده‌ب‌ته‌وه. کات‌ک ئارکادی به‌م ف‌ه‌ی لامپ‌ر ده‌زان‌ت و له‌گه‌ فرسیله‌فی باوکیدا، نا‌ه‌ن‌ن لامپ‌ر به‌و ئاواته‌ی خ‌ی بگات و به‌گه‌که‌ی له‌ده‌ست ده‌رده‌کن و کاترینیش کات‌ک باوکی ده‌مر‌ت، له‌میراتی ب‌ه‌ش نا‌ک‌ر‌ت و له‌ک‌تایشدا ئارکادی ده‌گه‌ته‌وه ب‌ سهر ژیانی ئاسایی خ‌ی.

ش‌وازی نووسین

یه‌ک‌ک له‌ه‌کاره‌کانی سهرکه‌وتنی ئهم ر‌مانه‌ ش‌وازی نووسینه‌تی، ئهم ر‌مانه‌ له‌چاو ر‌مانه‌کانی تریدا که‌م‌ک جیاوازه. نووسهر به‌ش‌وازی که‌سی یه‌که‌م نووسییه‌تی، له‌همان‌کاتیشدا کات‌ک خو‌نهر ده‌ستده‌کات به‌خو‌ندنه‌وه‌ی، هه‌ست ده‌که‌یت، بیره‌وه‌ری که‌س‌ک ده‌خو‌ن‌ته‌وه، نووسه‌ریش له‌سهره‌تای ر‌مانه‌که‌وه‌ ئه‌وه به‌خو‌نهر ده‌ت‌، که‌ ئهم بیره‌وه‌ری که‌س‌که‌، به‌ام به‌ش‌وه‌یه‌کی ئه‌ده‌بی جوان نووسراوه‌ته‌وه. نووسهر هه‌و‌یداوه ته‌واوی ره‌گه‌زه‌کانی ر‌مان لهم نووسینه‌دا به‌کاربه‌ن‌ت به‌تایبه‌تی ره‌گه‌زی» دیال‌گ، م‌ن‌ل‌گ، کتوپ‌، وه‌سفکردنی ته‌واوی شو‌ن و کاته‌کان.» دروستکردنی رووداو چ‌یر‌کی لاوه‌کی» له‌هه‌مووشی سه‌یرتر، به‌پ‌چه‌وانه‌ی ر‌مانه‌که‌نی تری، لهم

رمانه‌دا قسه له‌گه خوځنهر ده‌کات، له‌زربهي به‌شکاندا، ئهم ته‌کنیکه‌ي به‌کاره‌نناوه. له‌ووي زمانیشه‌وه، زمانه‌کی ئاسان و تا‌اده‌یه‌ک شیعري به‌کاره‌نناوه. تاکه‌خا‌ی خراپی نووسینی رمانه‌که، به‌لای منه‌وه در‌ژداد‌یی له‌ز‌ر شو‌ندا کردووه، ئهمه‌ دواتر باسی ل‌وه‌ ده‌که‌م.

هه‌رزه‌کار

هه‌ر به‌ناوه‌که‌یدا دیاره‌ که‌ ئهم رمانه‌ گرنگی ز‌ر به‌ هه‌رزه‌کار داوه، ل‌ره‌ ز‌ر به‌ چ‌ی باسی‌ح‌ته‌ ده‌روونی و جه‌ستییه‌کان ده‌کات، که‌ مر‌ق له‌ ق‌ناغی هه‌رزه‌کاریدا به‌سه‌ریدا د‌ت. له‌ ه‌یچ رمانه‌کی تریدا، ه‌نده‌ی ئهم رمانه‌، گرنگی به‌ هه‌رزه‌کار نه‌داوه، به‌تایبه‌تی له‌بارهي چ‌ن‌تی بیرکردنه‌وه و مامه‌ه‌کردنی له‌گه‌ روودوا، که‌سایه‌تی، ک‌شه‌کان که‌ رووبه‌روی ده‌ب‌ته‌وه. ئارکادی هه‌رزه‌کاره‌کی رووسییه، که‌ د‌ژی هه‌موو نه‌ریت و نه‌وه‌ی ک‌ن ده‌وه‌ست‌ته‌وه، که‌سه‌کی زیاتر ه‌گری شارستانی خ‌رئاواویه، د‌ژی که‌لتوری باوی روسیه. هه‌رزه‌کاره‌ک که‌ حزی سه‌رک‌شیی و ئازایه‌تی و رووبه‌ووبوونه‌وه له‌ د‌ژی ک‌مه‌گه‌، به‌سه‌ریدا زا‌ه.

له‌ زاری فرسیل‌قه‌وه، نووسه‌ر هه‌و‌یداوه وه‌سف‌کی گشتی هه‌رزه‌کاران بکات و ده‌ت‌ت: هه‌رزه‌کاران له‌ خ‌یاندایک و ب‌گه‌ردن، خ‌ره‌نگه‌ سه‌رک‌شییه سه‌ره‌تاییه‌کانی هه‌رزه‌کارانیش هه‌ر به‌ه‌ی نه‌بوونی یاسا و ر‌ساوه‌ ب‌ت! تاوانیشه هه‌رزه‌کاران ب‌وا به‌ ب‌ک‌یاسای گ‌لانه‌ بکه‌ن، له‌ کات‌کدا خ‌یان به‌دوای حه‌قیقه‌ته‌وه‌ن. هه‌رزه‌کارانی به‌ر له‌ ئ‌ستا له‌ ب‌ک‌شت یاخی ده‌بوون، له‌خ‌را و ب‌ بنه‌ما نه‌بووه! ئه‌وان هه‌ستیان به‌ ژاوه‌ژاوی ن‌خ‌زانیان و گه‌نده‌ی ن‌و ژبانی ک‌مه‌گه‌که‌ کردووه. 451. به‌رگی دووه‌م.

هه‌رزه‌کار لای د‌ست‌یف‌سکی یان ئه‌و و‌نه‌یه‌ی که‌ لهم رمانه‌دا ک‌شویه‌تی بریتیه‌ له‌ که‌سه‌کی سه‌رک‌ش، له‌ هه‌مانکاتیشدا بوونی ر‌ح‌کی ئازاو قاره‌مانی، که‌ ئاماده‌ی جه‌نگ و مللانه‌یه‌ له‌گه‌ که‌سانی ده‌وروبه‌ر. له‌ هه‌مانکاتیشدا که‌سه‌که‌، ده‌توان‌ت به‌شدارییه‌کی جدی رووداوه‌کان بکات. له‌ هه‌مووشی گرن‌گتر ئه‌وه‌یه، د‌ست‌یف‌سکی پ‌مان ده‌ت‌ت، با ک‌مه‌گه‌ س‌نگ‌فراوان ب‌ت به‌رامبه‌ر به‌ه‌ه‌ه‌کانی هه‌رزه‌کاران، چونکه‌ ئه‌و هه‌ه‌ه‌ه‌کانی ئه‌وان ده‌رئه‌نجامی په‌له‌یی و نه‌بوونی ئه‌زموونه. ئه‌مه‌ش ته‌نها له‌ ئ‌گه‌ی ته‌مه‌ن و ئه‌زموونی زیاتره‌وه چاره‌سه‌ر ده‌کر‌ت، هه‌رزه‌کاران ده‌توانن دوا‌جار هه‌ه‌ه‌کانی خ‌یان راست بکه‌نه‌وه. ب‌ نموونه ئارکادی سه‌ره‌تا ز‌ر رقی له‌ فرسیل‌قی باوکی ناشه‌ری و س‌قیای دایکی ده‌ب‌ته‌وه، به‌ام دواتر کات‌ک‌ت‌که‌‌او‌ییان ده‌کات و له‌گه‌ه‌یان ده‌ژی، هه‌ردووکیانی ز‌ر خ‌ش

دهوټ و دهيهوټ هاوکاریان بکات.

مندای ناشهرعی

بابهټکی گرنگی تر که دټسټیفسکی لهم رمانه یدا پانتایی باشی پداوه، مهسه لهی منداۍ ناشهرعییه. نووسهر زږر به جوانی وهسفی ژيانی ئه و منداۍ نهی کردووه که به شوه یه کی ناشهرعیی و له دهره وهی خزان له دایک ده بن، چن ئه م منداۍ نه ده بنه قوربانی کټمه گه، به ناۍ هوا به چاوی تاوانکارک زږینهی خه کی سه یریان ده کهن، له کاتکدا ئه وان هیچ تاوانکیان نه کردووه و هیچ ده ستیان له و شوه له دایکبونهی خیان نه بووه. ئارکادی هر به منداۍ ده ټته قوربانی ناو کټمه گه، هرئه مهش وای لده کات که ئه و زوټم و چه وساندنه وه یه، کار له که سایه تی بکات و به شوه یه کی خراپ سه یری ده وروپشت و کټمه گه بکات.

له زاری ئارکادییه وه ده ټټت:

من که سټکی که مټک تاریک و داخراو بووم، هه میسه یش حزم به را کردن بوو له کټمه گه، خ رهنگه حزیشم به ئه وه بووټت، که بټ کټمه گه باش بم، به ټام نایشارمه وه، زږر جارانیس هیچ به پټویستم نه دهرانی یارمه تی کټمه گه بدهم. له خټم ده پرسی، باشه ئه ی ئه وان بټ نایه ن به لای منه وه؟ 146. بهرگی یه که م.

نووسهر زږر به جوانی توانیویه تی باسی ئه و حاټه ته دهروونییه ش بکات، که ئه مجره مندانه تووشی ده بن، له ئه نجامی ئه و مامه ټه خراپه ی که کټمه گه له گه ټیان ده کات. هر له زاری ئارکادییه وه ده ټټت: هر له منداۍ یشه وه به و جره بووم، هر قوتابییه ک نمره ی زږرتی له خټم به ټنایه، رقم لټدبووه وه؟ یا له وه رزشدا له پټشمه وه بوایه، ئیدی نه مده دوان! وه نه ټټت ئره ییم پټ بردټت، به ټکو خوو خده ی خټم به و شوه یه بوو. 147 بهرگی یه که م.

من زږر رمان و کټټبی زانستیم له باره ی که سایه تی و حاټه تی دهروونی منداۍ ناشهرعییه وه خوټندټه وه، به ټام هیچ کامیان هټنده ی ئه م رمانه، وهسفی ئه و حاټه تی بټ نه کردووم که منداۍ ناشهرعی هه یه تی. به ټاستی چیرکی پټ ئازاری ئارکادی، زږر کاری ټټکردم و ئازار و مهینه تییه کانی منداۍ ناشهرعی بټخسته وو.

قومار

بابهټکی گرنگی تر مهسه لهی قوماره. دیاره ئه م پرسه ش له زږر رمانی تریدا باسی کردووه، هټکاری ئه م گرنگی پټدانه ش زیاتر

دهگه تهوه بئووهی که دست یفسکی خئی زار حزی به قومارکردن بووه.

له زاری ئارکادییهوه ده ت:

قومارچی لهو کاته ناسکه دا له خئی ده پرسیت، ئاخ به شداربم یان بکش مهوه؟ چونکه تهنه لهو ساته دا کاره که له دهستی خیدایه، تا ئهوکاتهش دئی به خیرایی لنادات، ئه و ده کوته یهش جیرک جیژی تیدایه، فرهی پناچیت و ئه و راراییه دیت قورس دهکات، ههروه کو کویر بوون، کویر ده بیت. دهستت درێژ دهکیت و بئ ئاگایانه وه کو ئهوهی که سکی تر دهستت بجوو ئیت، وه رهقه یهک راده ک شیت! لره دا خیت یه کلاییکرد تهوه و بئ یاره کهت داوه و بئ پاره ی خیت داده نیت، ئیدی گئانیش به سهر ههسته کانتا دیت. 75 بهرگی یه کهم. له شو ئکی تریشدا زیاتر وه سفی حاته ته دهروونییه کهی که سی قومارچی دهکات و ده ت:

هه موو به یانییهک دوا ی بردنه سهری شهوه کهی به قوماره وه به خمم دهگوت:

من بئ پاره بردنه وه قومار ناکه م و تهنیا چێژ له قوماره که خئی ده بینم، من حزم له بردنه وهی قوماره که خیه تی و حزم له له بردنه وهی پاره که نییه و حزم له رکهوته چاوه واننه کراوه کانه و حزم به دهو مه ندبوونه کهی قومار نییه! حزم له سهرک شئی و پهر شیه کانه و ئالم قسه قئانه. ئاخ خئ منیش زار پئویستیم به پاره هه بوو. ل، 12 بهرگی دووه م.

شه ه نگیزی و چاکه خوازی

وه کو هه موو رمانه کانی تری، مه سه لهی « شه ه نگیزی و چاکه خوازی » پانتایی باشی رمانه که داگیر دهکات و له زاری پا هوانه کانه وه، نووسهر قسه ی خئی له مباره یه وه دهکات.

دواتریش نووسهر به شوه یه کی ئه ده بی جوان، باسی گئینی تگه یشتنی مرڤ دهکات له باره ی ئه م دوو چه مکه وه، زرجار مرڤ به هئی نه زانینه وه تووشی هه ی گه وه شه ه نگیزی ده بیت، به ام به تپه یینی کات و مامه هکردن له گه ئه وی تر دا، ئه م بئ چوونه خراپانه ی ده گئیت.

له زاری ئارکادییهوه ده ت:

ده مه ویت ئه وه تان بئ ده ربخه م که چناو چن بوو بیرو ایه کانم له

نـوان تـگهـشم بـ چـمـکـهـکـانـی « خـر و شـهـ » گـانـ، دـوـاـجـار ئـوـه سـز
بـوـو کـه مـنـی رـزگـار کـرد، بـهـهـی سـزى خـمـهـو، ئـو کـاتـانـهـی بـیـرم لـه
خـوشـک و دـایـکـم دـهـکـردـهـو، گـهـیـشـتـبـوـومـه ئـو رـاسـتـیـهـی کـه ئـمـهـی مـن
دـهـیـکـم، کـارـکـی خـراپ و شـهـانـیـه و هـیچ خـرکـی تـدا نـیـه. ل36
بـهـرگـی دـوـهـم.

لـه هـمـووشـی گـرـنـگـتر کـاتـک باسـی چـیـرکـی « مـاکـسـفـمـیچ » دـهـکـات،
بـهـتـهـواوـهـتـی باسـی ئـم گـانـانـکـاریـه دـهـکـات. کـاتـک ئـم پـیاوـه کـشـهـی
شـهـخـسـی لـهـگـه پـیاوـکـی تـردا دـهـبـت، دـوـاـجـارـیـش بـهـهـی ئـم کـشـهـیـهـو
گـیـانـی لـهـدـهـسـت دـهـدات. مـاکـسـفـمـیچ بـهـوش وازنـاهـنـت، بـهـکـه ژن و
مـندـانـهـکـانـیـش لـه مـاـهـکـهـی دـهـرـدـهـکـات، چـونـکـه پـشـتـر ئـم پـیاوـه
قـهـرـزـارـی بـوـه. بـهـوشـوـهـیـه ژن و مـندـانـی پـیاوـهـکـه، لـهـسـر شـهـقـامـهـکـان
دـهـژـین و تـهـواوـی ژـیـانـیـان تـکـدـهـچـت و زـرـبـهـی مـندـانـهـکـان لـه بـرسـتـی و
نـهـخـشـیدـا، گـیـان لـهـدـهـسـتـدـهـن. هـهـرچـهـنـدـه خـهـکـیـش زـر دـژى دـهـوـهـسـتـنـهـو
و زـرـجـارـیـش تـکـای لـهـدـهـکـن، کـه واز لـهـو ژن و مـندـانـه دـامـاوـه بـهـنـت،
بـهـمـ ئـو هـهـر بـهـرـدـهـوام دـهـبـت لـه خـراپـهـکـاریـی و هـیچ سـزى
نـاـجـوـوت. بـهـم پـاش مـاوـهـیـه تـهـواوـی بـچـوونـی دـهـگـانـت، کـاتـک هـهـسـت
بـه ئـازـارـی و یـژدـان دـهـکـات، بـهـرامـبـهـر بـهـم خـزانـه، هـمـوـو خـهـکـی
نـاـوچـهـکـه هـان دـهـدات کـه ئـو ژنـه لـخـشـبـت و بـبـتـه هـاوسـهـرى، ئـهـویش
ئـامـادـهـیـه هـمـوـو سـامـانـهـکـی پـشـکـهـش بـهـو بـکـات، ئـهـویش لـه کـتـایـیدـا
رازى دـهـبـت.

نـووسـهـر لـهـرگـهـی ئـم چـیـرکـهـو هـو ئـو پـهـیـامـه گـرـنـگـهـی بـه خـوـنـهـر دـاوـه،
کـه هـیچ کـاتـک بـیـرى تـهـسـهـنـدـنـهـو سـوودى بـ مـرـفـ نـابـت، بـهـکـه
زـیـانـی هـهـیـه. لـهـهـمـانـکـاتـیـشـدا مـهـرج نـیـه مـرـفـهـکـان هـهـتـا کـتـایى
ژـیـانـیـان هـهـر لـه شـهـهـنـگـزى بـهـرـدـهـوام بـن، بـهـکـه هـیـواى گـانـان
لـهـنـاویـانـدا هـهـر دـهـمـنـت.

پـاشـانـیـش هـهـرـوـهـکـو لـه زـارى ئـارکـادـیـهـو دـهـت:

هـهـرگـیز رـهـوشـتى چـهـوت، بـه تـونـدوتـیـژى رـاسـت نـهـکـراوـهـتـهـو ل 39 بـهـرگـی 2

دـهـروونـاسـی

وـهـکـو هـمـوـو رـمانـهـکـانـی تـرى، بـا بـهـتـی دـهـروونـاسـی دـهـبـتـه بـا بـهـتـی
سـهـرـهـکـی، بـه تـایـبـهـتـی کـاتـک باسـی کـه سـایـهـتـی پـاـهـوانـهـکـانـی رـمانـهـکـه
دـهـکـات و هـهـسـووکـهـوت و مـامـهـهـیـان لـهـبـهـرامـبـهـر رـوودـاو و کـشـهـکـان
دـهـرـدـهـخـات.

لـهـم رـمانـهـشـدا زـر قـسـه لـهـبـارهـی ئـهـوـی کـه فـرـیـدا نـاوی لـناوـه «
ژـیـان دـستـی و مـهـرگـدـستـی» و جـهـنـگـی « مـن و مـنـی بـا » ی نـاخـی مـرـف
دـهـکـات. بـه تـایـبـهـتـی کـاتـک باسـی ئـو رـهـوشـه دـهـروونـیـه خـراپـهـی فـرسـیلـف

دهكات و له زارى خـ يهوه دهـت:

هر دهـى «خـ» مـكى تر، به تهنيشتمهوه دانيشتووه، منيش پياوـكى
ژير و مامناوه ندم، بهـام ئهو خـمى تهنيشتم، سووره لهـسر ئهـوى
كارـكى مهـحـا بـكات! يان كارـكى سووك و هـيچ بـكات. لهـپـكـدا دهـگهـمه
ئهو بـوايهـى، نا... ئهـوى تهنيشتم نييه و ئهـوه خـمم دهـمهـوت ئهو
كاره بـكهـم! بـ ويستى خـم، دهـمهـوت كارـك بـكهـم، كه بهـهـموو هـنـز و
تواناي خـم، دژى هـمان ئهو كارهم! ل. 365، بهـرگى دووهم.

پـكهـنين

بـهـتـكى تر كه لهـم رـمانهـدا باسى لـوه دهـكات، مهـسهـلهـى پـكهـنينهـ.
بهـاستى بهـشـوهـيهـكى فـكرى قـوو و هـكو دهـرووناسـكى شارهـزا قـسهـى
لهـبارهى پـكهـنينهـوه كـردووهـ.

له زارى ئاركاڊيهوه دهـت:

باشترين پـوهـر بـ ناسينى دهـروونى مرـف، پـكهـنينهـتى، ئـوه لهـ
پـكهـنينى مناـان بـوانن، زـرينهـيان بهـ جوانى پـكهـنهـنن، هـهـر بـيه
كهـشيش ناتوانـت بهـرامبهـر قهـشهـنگى پـكهـنينى مناـان خـى بـگـرت و
خـشيانى نهـوت! پـكهـنينى مناـان، نيگا و تيشكى بهـهـشتن، ئهـوانيش
مژدهـبهـخشى دهـروون پاكيى دواجارى مرـف. ل. 125

– من واى دهـبينم كه پـكهـنينيش بـكـ ناشيرينى مرـف دهـردهـخات، بـيه
بهـشـوهـيهـكى گشتى لهـنـو كـمهـگهـدا بهـ جوان لـى ناـوانـرت.
– لهـاستيدا پـكهـنين لهـو كارانه نييه كه مرـف راهـنانى لهـسر
بـكات، بهـكو ئهـويش بهـهـرهـيه و خوا دهـيبهـخشـت و دهـستى كهـسهـكه خـى
تـدا نييه، تاكو بهـ جوانى پـكهـنيت و تهـنيا پهـروهـردهـى دروستى
مرـفهـكه خـى، پـكهـنينى راست دهـكات هـو! بـكـيش پـكهـنينان پهـرده
لهـسر دهـروونيان لا دهـدات و ديوى ناوهـوى بـيركـردنهـوهـيان
دهـخاتهـوو! ئاخـر پـكهـنينيش پـويستى بهـ رووه راستهـكهـى مرـفهـكه
خـيهـتى! ل. 123، 125. بهـرگى دووهم

فرهـدهـنگى

يهـكـكـ لهـ سـيما سهـرهـكـيهـكانى تهـكنـيكى نووسـينى رـمان لـاى
دـستـيـفـسكى، مهـسهـلهـى فرهـدهـنگـيهـ. لـرهـدا نووسـهـر بهـتايـبهـتى لهـم
رـمانهـدا زـر بهـجـوانى ئهـم رهـگهـزهـى بهـكارهـهـناوهـ، بهـتايـبهـتى كـاتـكـ
باسى «پاره» دهـكات.

پاره

راسته له زـر رـمانى تـريـدا، باسى مهـسهـلهـى پارهى كـردووهـ، بهـام لهـ

هیچ رمان کیدا، بهو شووه قوو، هه و هی پناسه کردنی پاره ی نه داوه. له زاری پاهوانی رمانه که وه ده ت:

گومانی تاندانییه که پاره هانکی له بن نه ها تووه، بهام به جرانک له جرهکان یه کسانی و هاوواتا بوونیش بهرهم دانت! ئه مه ئه نجامی ئه و بیرکردنه وه یه بوو که من له شاری ماسک پهی گه یشتبووم. ل 149 دواتریش باسی کاریگه ری پاره به سهر کمه گه ی ئه وکاتی روسیاوه ده کات، که ئیتر ورده ورده کمه گه ی روسیا له قناغی ئهرست کراتیه وه به ره و سه رمایه داری هه نگاو ده نت و پاره ش هه ژموونی خهی به سهر ته وای کمه گه دا ده سه پانت، دووباره له زاری پاهوانه که وه نووسهر ده ت:

شتی سه ره کی ئه م سه رده مه که سه که خیه تی و ئه و سامانه ی که هه یه تی، من ده توانم بهو سامانه له 10 ساان کدا واکهم که ناوم له هه موو روسیا دا ده نگ بداته وه! تله له هه مووانیش ده که مه وه، ئیدی پویستیم بهو شتانه ی تر نیه. ل 279 بهرگی دووه م.

بهام پاشان له زاری پاهوانکی تره وه که ئه ویش ماکار ئیفان قیج باوکی ئارکادییه، باسی لایه نی نه گه تیفی و خراپی پاره ده کات، به مه ش دووباره ره گه زی «فره ده نگی» هه ناوه ته وه ناو رمانه که ی. له زاری ماکار قیچیه وه ده ت:

پاره خوا نیه، بهام نیمچه خواجه که! پاره یه ش هه نهر و کشه یه کی فره مه زنه بمرقل. ل 172، بهرگی دووه م.

واته لره دا نووسهر پاره وه کو کشه یه ک بمرقل داده نت نه ک رگا چاره، ئه مه ش دژی بچوونه که ی پشووتریه تی.

زرجار هه ست ده که م، که ئه م رمانه زر له رمانی «گه مژه» وه نزیکه به تایبه تی پاهوانی سه ره کی، ب نمونه که سایه تی ئارکادی و میشیکن له زر شو اندا له یه کترییه وه نزیکه، به تایبه تی له ووی سه رکشی و گو نه دان به ده ورو بهر. راسته چیر که کانیان جیاوازن، بهام له ووی که سایه تییه زر له یه کترییه وه نزیکن. ههروه ها له ووی شوازی نووسینیشه وه زر له یه کترییه وه نزیکن، چونکه هه ردووکیان به شوه ی بیره وه ری نووسراون.

جیهانکی نو

باب تکی تر کما یی سرنج و تمانم بوو، دست یفسکی لام رمان دا ل زاری فرسیله قوو، هه ویداو تانینی خهی ب جیهانکی نو تر درببانت، جیهانک ک دووربت ل جنگ و ناخشی و ئازاردانی یه کتر، جیهانک ک ل نوان مر قاکاندا، ئاشتی و خشی وستی و برایتی و یه کسانیی و سز ب سزیدا زانت. لام دا دست یفسکی زیاتر وکو فیله سوفی یه نانی ئفلاتون، خونی ب

کمارکی خیا خواستوو. ئممش ل زاری یکمک ل پاوان سارکیپکانی ناو رمانک وو باسکردوو ک ئویش " فرسیل ق"

ل زاری فرسیل ق وو دت:

نازیزکم ، خیا ئ وو دکم ک کوشت و ب ب ک تا گ یشوو پکدادان هور و ئارام بوو ت وو، دوی ئ و ه موو ه ش پانند و ی ی کتر ل نو قو و چپاودا، ئارامی با ی ب س ر ه مواندا کشاو ت وو، ، ،

نازیز چک ل کم، ه رگیز ب بیرمدا نه ها توو، ئ و مر قان ه نند سپ و گل بن! هر ک ب ن و و ب س رپ رشت ک وتن، کچی ی کیان گرت و و ی کیان خ شویت و و ب ه ز و گ رم و گو تر بوون ت و و د ستی ی کتریان گرت، چونک ل و ت گ یشتن ک خ ب خ یی خ یان ب ولوو، ک س کیان نی، پ نا ب خا و ئاو و گزوگیا و ز وی د ب ن و و خ یان ب ژیا ندا ه د واسن و. ب یان روون د ب ت ک ژیا ن ماو ی کی دیاری کراو و خ ش ویستیپک دک و ت نوانیا ن و، ک ه رگیز ل خ ش ویستیپک ی جارانی خ یان ناچ ت، ئدی ه روو کو و انینی عاشق ل م عشوق و ب ژیا نیش د و ان. ت د گن ژیا نیش ک تایی خ ی ه ی، هر ل خ و ه د ستن ی کتر ل ئام ز د گرن و ی کتریان خ ش د و ت، ئیدی یارم تی ی کتر د د ن و ب خشیان ب جیهانیش د ب ت و ب و ی ش ب خ ت و ر د بن، ت د گن ه موو مر ق ک، دایک و باوکی خ ی ه ی. ل 309 . ب رگی دوو م.

چ ند س رنج ک

دیار ئم رمانشی چ ند خا کی ت دای، ک تا اد ی ل جوانی رمان ک ی ک مکرد ت و، ل پش ه مووشیا ن و " در ژداد ی". ئم رمان ب زمانی کوردی ل دوو ب رگی ق بار گ ور پ ک دت و ک ی گشتی لاپ کانی د گات س رو 1000 لاپ. ب استی ل ز ر شو ندا، نوو س ر در ژداد ی ز ر ی ب کار ه ن او، ه ر ئم ش وایکردوو ک خو ن ر ز ر جار تووشی ب تا ق تی و مومیلی ب ت، بگر و کو پ شتریش باسکرد، خا ی س ر کی ک خ کی تا ق ت و ح زی ل ب ره م کانی د ست یفسکی نی، ق بار ی گ ور ی رمان کانی تی، ل م شدا ز ر جار در ژداد ری کردوو.

خا کی تریش ئ و ی، من ز ر جار ه ست دکم، ک ئم رمان و ز ر ل رمانی " گ مژ" و نزیک ب تایب تی پان وانی س ر کی، ب نموون ک سای تی ئارکادی و میشیکن ل ز ر شو ندا ل ی کتریپ و نزیک، ب تایب تی ل رووی س ر ک شیی و گو ن دان ب د وروو ب ر. راست چیر ک کانیان جیاوازن، ب مام ل رووی ک سای تی ز ر ل

یـکـتـریـیـه و نـزیکـن. هـر و هـا لـو و شـو وازی نووسینیش و ز ر ل
یـکـتـریـیـه و نـزیکـن، چـونـک هـر دو وکیان بـش و ی بیر و ری نووسراون.

ژن و کو کـشـی مـر قـایـتی

بـدا و و لـم رـمـانـشـیدا لـ چـنـد شوـنـکـدا، کـمـمـمـک بـچـوونـی خـراپ
لـبـاری ژنـه و دـت. بـنـمـوونـ لـ زاری ئارکادی پا وانی سـرـکی
رـمـانـکـه و، دـت:

“ژن بـ کـیـلایـتی دروست بوو.”

لـزاری ماکار ئیفانـفـیش کـی بـاسـی ئـو شـتـانـ دـکـات کـ دـبـنـ کـشـ
بـ مـرـف، ژنیش و کو کـشـی کـی گـورـ بـ پـیا و دادـنـت.
لـمـبارـی و دـت:

پـار، بـدوای ئـویش ژن دـت، بـدوای ئـمیشدا گوومان، هـروا
بـتـو و ئـرـی! ئـ خـ مـرـف بـتـ سـرـکـیـکـی بـر دـچـتـو و
سـرـقـای بـتـ لـو کـیـکـان دـبـت! ل 172، بـرگی دوو م.

دوا قسه:

بـدـنـیـایـیه و هـم بـهـر هـمـه دـسـتـیـفـسـکی چ لـه ووی ناوه و شـو وازی
نووسینیش هـه، تـایـبـه تـمـه نـدی و جـوانـی زـری تـدایـه، بـه یـه کـکـیش لـه
کاره گرنگ و جوانه کانی داده نـت.
لـر هـدا جـگـه یـه تـی دـه سـتـخـشی لـه کـک جـه و هـر مـه مـود دـار اـغا بـکـه یـن
و هیوای له شـاخـی و کاری جوانتری بـ دـخـوازیـن.

سـرچـاو:

دـسـتـیـفـسـکی. هـر زـکار. و رـگـانـی: جـو هـر مـمـود دـار اـغا. بـرگی
یـکـم و دوو م. دـزگـای رـشـبـیری جـمـال عـیـرفـان. سـلـمـانی. 2020